

”Vint anys de turisme

*Esteban Fábregas Barri, visto por Del Arco
en "La Vanguardia"*

a la Costa Brava”

por GIL BONANCIA

Con su nuevo libro, Esteban Fábregas Barri, nos hace partícipes del proceso evolutivo en nuestras tierras, producido por el turismo. Una visión real, humana e irónica, narrada por un conocedor de costumbres y reacciones humanas.

Dicen que el microscopio fue creado para analizar las cosas pequeñas. A veces no estamos de acuerdo. Ni siquiera en la forma. Y quien tampoco está de acuerdos con estos principios clásicos o metódicos, es Esteban Fábregas y Barri, quien acaba de mostrarnos los frutos de sus análisis en un libro titulado: «Vint anys de turisme a la Costa Brava».

Un análisis preciso, hecho con la ayuda de este microscopio de su propia fantasía surgido de esta realidad que es la Costa Brava, donde él nació en Lloret de Mar, y donde ha transcurrido su vida, captando cada uno de los pequeños detalles que, conjuntados, forman la vida, el modo de ser y sentir de un pueblo, que en veinte años y a causa del turismo, ha sufrido una evolución, para comprender mejor la cual, es preciso leer el libro.

Fábregas i Barri ha recorrido toda la Costa Brava mirando el mar, y todo el mar de la Costa Brava mirando la tierra. Pero no ha olvidado, antes al contrario lo ha destacado, que una tierra sin hombres sería árida pese a que tuviera mucha vegetación.

Este deambular y ver, pero especialmente comprender la Costa Brava y sus moradores nació de su estimación a los diversos lugares, apoyada en la serena concepción de los hombres del mar, de horizontes ilimitados, sin cargas excesivas e inútiles en la embarcación —en este caso en el libro—, sino supeditándose a lo que se precisa cotidianamente, para esta vida misma que sabe tener los atractivos de los que nos rodeamos si, como Esteban Fábregas, se encuentra placer en verlos y se saben captar magníficamente como ha hecho, cual haciendo así partícipes a todos de sus observaciones, y dando fe una vez más de que es un hombre abierto que comparte con todos lo mucho de bueno que tiene esta Costa Brava.

Serenamente humano en todas sus consecuencias. Por ello, su amor a la Costa Brava no lo ha expresado en forma exaltada, eufórica, de enamorado de opereta. Sino con este amor sentido, consciente, que se expresa a media voz y se apoya en una especie de virtudes que, pese a todo, sigue teniendo el alma y el ser humano. Sentido humano que no pierde en ningún momento y por ello los contrastes, muy bien ordenados, de algo que no podemos llamar defectos pues forman parte de la propia forma de ser y por ello reaccionar, de esta nuestra cada vez más entrañable Costa Brava, que tiene una vida propia, independiente, única, cual si de un ser humano se tratara.

La Costa Brava que nos define Esteban Fábregas, es la real. Este es su mejor mérito. No ha ido a ella con palabras alagadoras para después sacar partido o intereses. Sino con la espontaneidad de un sentimiento nacido de Dios sabe que recónditos lugares. Esto que se lleva y se siente, y que en ocasiones no nos preocupamos de analizar. Porque si lo hacemos, no hallamos explicación adecuada. Como en un gran amor.

¿Debe ser forzosamente el amor una cosa seria? En el sentir sí. En la expresión no. Y Esteban Fábregas a la profundidad del sentir sabe aplicar la diáfana alegría de sus palabras. O las palabras que ha captado. El se convierte en el observador que narra. Y la vida no es una sucesión de palabras serias. Es algo sí, que hace pensar, aunque los motivos nos hagan sonreír. Que es una forma agradable de entender las cosas.

Un hombre que pasa la vida mirando al mar como Esteban Fábregas, no podía encasillarse en un coto cerrado de observaciones más o menos filosóficas. El las expone. La filosofía, la sal a gusto, cada cual puede ponerla a conveniencia según grado de recepción y asimilación de cuanto se nos dice.

«Cara i creu d'una època divertida», señala el subtítulo de la obra que ha editado «Biblioteca Selecta». Y el subtítulo es tan expresivo como el título mismo. Como la obra que, página a página, nos da pinceladas de un magnífico colorido, sobre esta tela-fondo que es la Costa Brava. Las ilustraciones de Cesc, con su habitual maestría.

Fábregas nos ofrece pequeños, pero diáfanos, impactos de la Costa Brava, por lo que salta de uno a otro aspecto, para conjuntamente alcanzar el logro de dar la realidad de este litoral en los últimos veinte años. Lo descubre para los no habituales. Pero, y aquí está o radica el gran mérito y alcance, también para nosotros mismos. Que quizás habiendo visto repetidamente una cosa o hecho, no nos fijáramos en él hasta que a través de la lectura de Esteban Fábregas, exclamáramos: ¡Pues es verdad!

La evolución, incluso en lo crematístico, nos lo deja ver en el capítulo que titula:

Milineris per força

Miquel i Gràcia eren terrassans pobres. Fa quaranta anys que són casats, sense fills. És difícil entrar en l'ànima dels altres, però jo crec que llur d'ànima, no deu tenir color. A tot estirar, serà del color de la levita d'alguns vells marins que vaig conèixer de criatura: un color d'ala de mosca. Cada dia anaven sols a la vinya, l'única peça de terra que tenien, un d'aquests trossos a mig aire de la muntanya, sense aigua però amb esplèndids panorames que mai no contemplaven els pagesos, si no era per mirar el carés del temps. La vinya, el blat, els fruiters,

eren per en Miquel i per na Gràcia l'única il·lusió, la felicitat i la inquietud alhora. Ni tan sols se n'adonaven, perquè no és corrent que ningú agraeixi res a l'aire que respirem.

Marit i muller anaven i venien de la vinya amb un carret desballestat que tirava un ase. Un espartenyot lligat al fre assegurava l'eficàcia del rudimentari aparell en els pendissos. Les bosses del carro, plenes de sacs i d'eines camperoles, anaven escombrant el camí i de tant en tant feien seguir una rama seca o una bola de fems.

Ningú no diria els sacrificis que, als terrassans de sequer, els costava de portar a bon terme les collites. Eixuts i aiguats, gelades i pedregades, animals i gent llarga de dits, li eren, al pagès, motius de constant preocupació.

Miquel feia guàrdia hores senceres als ceps i als fruiters, per evitar que li robessin els raïms i les peres mentre maduraven, i es planyia de no poder-los vigilar de nits i de matinalda, perquè tot eren bordegassos i estuejants els qui collien en terra d'altri. Atrapar algú en aquells indrets, a deshora, qui sap si hauria donat per resultat allò que en castellà es diu «A la justícia prender».

Ni així en Miquel no es donava per vençut. Amaia oli d'escarabats, fregia els insectes en una paella, i després pinzellava els raïms d'un a un amb aquell líquid pestilent, amb una paciència i una constància només comparables a les dels goluts sense escrupols que delmanaven la vinya i es menjaven els raïms malgrat els escarabats.

Segons l'estació de l'any, l'ampli paisatge era de tons platejats, o en mil matisos de verd; mostrava harmonies d'or o anava agafant el color del vi, en consonància amb les veremes que s'acostaven. El carro era petit i el burret magre. El camí, a peu, s'eternitzava. Els nostres amics van somiar tota la vida tenir un carro gran i un cavall valent, endebades; els estalvis no els ho permeteren mai.

Però els anys no passen en va, i, a les flaires del camp, s'hi van afegir un bon dia aqueixes vagues olors del cuïro i d'olis per al sol, dels turistes estrangers. Amb el temps la fuga urbanística es va estendre a tot el terme. Cada cop foren més cotitzats els terrenys alts, a solell, orientats cap a la mar. Immobiliàries d'empenta van convertir en carreteres els antics camins, i els boscos i les terres de conreu en nuclis residencials. Anglesos i alemanys fotografiaven l'ase d'en Miquel. I va succeir l'inevitable. A Miquel, li van comprar la vinya per dos milions i mig de pessetes. El pobre pagès ni tan sols va meditar les conseqüències d'aquella venda.

El matrimoni, sortint de cal notari, contemplà atònit els feixos de bitllets verds, damunt la vella taula del menjador on el porró i els gots de vi van estampar tantes vegades la O dels qui no saben de lletra. Miquel i Gràcia no havien vist mai juntes tantes efígies de Ferran i d'Isabel. No tenien idea de llur poder adquisitiu. Sempre havien anat a comprar les llavors i els

«El noble llorer és un arbre de doble signe: el mateix serveix per a coronar els poetes que per donar gust als estofats»

adobs a fiar. «Ja us pagaré quan culli els pèsols... —deia al Sindicat—. Ja us duré els cèntims quan talli els raïms...». Llavors, quan collien, pagaven els deutes; el pa de tot l'hivern, a vegades, i vinga, de seguida a tornar a «fer llista». Na Gràcia encara guardava els diners per a la compra de cada dia nuats al mocador de butxaca; quan en Miquel es treia un duro de l'armilla li sortia barrejat amb brins de tabac dolent i borra de botó. Aquella nit van ficar els bitllets en una coixinera, junt amb les participacions de la rifa i els números dels cecs, que mai no van treure, i van provar en va de dormir. Per fi podrien veure realitzats llurs somnis més preuats, els somnis de tota la vida.

Passen rabents els grans autocars europeus, les furgonetes de repartiment, els Seat 600 de tothom... Pensar en carros i animals, en aquest nou ambient, té un aire surrealista. Però Miquel i Gràcia porten gravada al magí i al cor, a través de tants anys de penes i fatigues, una idea fixa.

— I ara, què en fareu de tants diners? —els dispara com un tret una veïna xafardera, així que els consorts, l'endemà al matí, surten a la porta. I contesten tots dos alhora, triomfants, feliços:

— Ara comprarem un carro i un animal!

Però, de sobte, i també alhora, s'esblaimen i llur mirada s'apaga. Fins ara no hi cauven. Miquel i Gràcia tenen diners de sobres per a comprar carros i cavalls i tota mena de maquinària agrícola. Cert! El que ja no tenen és ni un pam de terra per a treballar».

Hechos, historias, anécdotas. Que Esteban Fábregas fue recogiendo cuidadosamente. Porque en él resulta natural este cuidado en las cosas. Sin esfuerzo consigue estos grandes logros.

El Sabater i el Financer

Tots, almenys algun cop, de joves, devem haver llegit la faula de La Fontaine. Es el compte d'un sabater que cantava i refilava del matí al vespre. Donava bo de sentir-lo, però amb les seves cançons trencava el son lleuger del veí: un ric financer que cantava poc i dormia mens encara. El banquer es planyia de no poder-se comprar el dormir al mercat igual com es fa amb el menjar i el beure. I va tenir una idea. Fèu pujar el sabateret a casa seva i li va donar cent escuts. «Preneu-los — li va dir — per a tot allò que haureu de menester». Al jove ataconador, li va semblar que rebia tot l'or de la terra. Però amb l'or van néixer les preocupacions, les angoixes, l'insomni del minyó, i amb tot això se li estroncà la cantera.

Sempre m'ha semblat veure en aquesta historieta exemplar una viva semblança amb el que escau, d'alguns anys ençà, a les nostres viles costaneres.

Els nostres pobles, com el gallard sabater de la faula, no anaven llargs de diners. Passaven les seves amb la terra, amb la mar, amb el suro, amb els estuejants, però menjaven i — no és un lloc comú — cantaven. Cantaven en els tallers de modistes, a les fàbriques de taps i de gèneres de punt, en aquells romanços satírics, d'esdeveniments populars, que sortien de tant en tant i sabia tothom. Els joves terrassans, mentre anaven i venien del camp, cantaven drets, tirats endarrera com aurigues romans, damunt el capçalet del carro, i arriaven el cavall. Es cantava dalt l'auto-òmnibus en anar i en anar i en tornar d'aplec i d'escursions. La «colla del llanto» seguia cantant a les xicotes treballadores quan sortien de l'escola nocturna, i al casino es gastaven als incauts bromes insuperables...

Així va ser fins que un dia al Nord-Europa, aquest burgès milionari, embolcallat en boires, que viu als pisos principals del Continent, es va fixar en aquest alegre i assofollat racó del Mediterrani; amb això del turisme va tirar a grapats damunt els nostres pobles les seves al·lucinants monedes d'or, i amb l'or, igual que el sabateret de la faula, se'ns va acabar el cantar.

Lauradors i homes de mar s'han fet cambriers i paletes; les fabriquetes s'han convertit en fondes, a les cuines, s'hi sua i s'hi renega; a les obres només se sent el picar metàl·lic de la paleta contra la totxana i, a tot estirar, alguna passada de cant flamenc o la música d'un transistor. L'herbei s'empara de les vinyes abandonades. Fins els conills i les bestioles fugen de bosc, net de garrigues, en vies d'urbanització, espantats pel soroll de les màquines excavadores

que els malmeten les lludrigueres; i els peixos abandonen les aigües pròximes a les platges, dispersats per tants banyistes, pels olis bronzejadors, per les hèlixs dels vaixells de creuer i per les endimoniades llanxes de l'esquí nàutic...

Y después de una serie de certeras observaciones sobre el particular, finaliza diciendo:

«Tots anem com posseïts darrera la moneda forta. A tots preocupa quin negoci dóna més, quina inversió és més productiva. Ens preocupa com trobar un llogaret que pagui; com atorgar un contracte d'arrendament per temporada, sense perill de reconducció; com pagar les factures; com omplir l'hotel d'abril a octubre... Com... Com... Com... Pugem amb ascensor? Rodolem pel pendís? No ho sé. Però ni tant sols ens queda el remei que es va aplicar heroïcament l'ataconador de La Fontaine: va tornar la bossa al financier per trobar altre cop, sense els diners, l'assossec i l'alegria.

La ironía seria se presenta a menudo. O mejor aún, a lo largo de las trescientas y tantas páginas. Quizás esta historia de los veinte años últimos en la Costa Brava — historia porque cuenta lo que ha ocurrido al hombre, a los lugares a la evolución—, de Esteban Fábregas, sea necesaria a aquel que intente conocer el porqué de la realidad actual.

Tras un retablo descriptivo de la Costa Brava en sí, entra en los que podríamos llamar despidos. Se despide de todo cuanto allí había la forma en que se resolvía, y que la oleada del turismo dejó atrás, como papeles del recuerdo.

«Fulls del calendari' constitue un capítol asimismó interessant. En cortas pinceladas, salta de un tema a otro, pues sólo conociéndolos todos, se puede captar la inmensa humanidad de unos personajes que quedaron convertidos en sangre circulatoria del gran cuerpo formado por la Costa Brava.

Esteban Fábregas, estuvo siempre al servicio de la Costa Brava en general y de Lloret de Mar en particular. Pero como no es por imposición, sino por convicción propia, lo ha tratado con este cariñoso sentir del hombre que otea el mar y mira tierra adentro, pues ha sabido situarse en el punto justo, y, podríamos decir con campechanía, sin dramatismos ni florituras fuera de lugar, nos ha contado estas sus experiencias y recopilaciones, como en una gran tertulia en la que formamos cuantos leemos el libro, y en el que tiene la palabra hecha escritura, pero siempre justa, profundamente humana, sincera y también irónica, Esteban Fábregas Garri.